

Willem de Vlam

De Muurspecht

De Muurspecht

Voor Frans en Annette de Vlam.

Personages

Emma: Vrouw, begin zeventig. Gepensioneerd journalist bij een gerenommeerd dagblad, met eerste symptomen van het syndroom van Alzheimer.

Jakob: Emma's echtgenoot, gepensioneerd genbioloog, en onderzoeker.

Plaats en tijd: Het huis van Emma en Jakob, heden, avond.

In première gegaan in
Theater Bellevue te Amsterdam
op 17 februari 2013

Regie: Paul Knieriem

Spel: Carola Arons en Marcel Hensema.

Een uitgave van stichting Opium voor het Volk. Alle rechten voorbehouden.

De auteur ontving voor het schrijven van dit toneelstuk een werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Scène 1

Jakob en Emma spreken de voicemail in van zijn zoon Pieter.

Emma: 'Pieter, het maakt niet uit. Maak je geen zorgen om het geld. Echt niet. Het interesseert ons niet. Kom. Bel nou terug.'

Jakob: 'Kom jongen. Ik snap dat het moeilijk is. Maar je moet je niet schamen. Je hebt het geprobeerd en je hebt gefaald. En dat is rot. Maar dan probeer je het nog eens. Of je probeert wat anders. En dan lukt het je wel. Kom. Laat nou wat van je horen.'

2

Emma: 'Pieter. Hoe is het met je? Laat wat van je horen.' ... 'Pieter. Dit is je moeder. Ben je daar? Neem eens op als je wil.' ... 'Hallo Pieter. Wil je ons even terugbellen?'

Jakob: 'Wat is er met je aan de hand? Ben je ziek? Waarom bel je niet terug?'

'Pieter. Je moeder gaat compleet door het lint. Geef een teken van leven.'

Emma: 'Pieter. Zeg wat. Schrijf wat. Een sms. Een email. Echt, het maakt niet uit. We houden van je. We willen je alleen maar weer gewoon hier hebben. Alsjeblieft.'

Jakob: 'Pieter, je vader. Het is niet ráár om je ouders af en toe te spreken. Het is niet een schande. Hele volksstammen vinden het de normaalste zaak van de wereld om te laten weten dat je nog lééft. Wat bezielt je in vredesnaam? Denk je dat dit grappig is? Wat...' Emma probeert hem te sussen 'Nee, ik wil het weten! Ben je ziek in je hoofd, Pieter? Is dat het? Moet ik een busje voor je regelen?'

Emma: 'Pieter, waar leef je van? Ik heb zitten rekenen en ik zit me zorgen te maken of je nog wel boodschappen kunt doen. Dus. Je moet even pen en papier pakken want ik ga je wat informatie geven waarmee je geld kan afhalen bij een Western Union kantoor. Ben je klaar?'

Jakob: 'Pieter. Ik begrijp van je moeder dat je nog steeds elke maand je geld op komt halen. Je leeft dus kennelijk. Luister. Het is belangrijk dat je belt. We moeten je spreken.'

Emma: 'Pieter. Ik moet je wat vertellen. Maar niet zo. Bel alsjeblieft. Bel me alsjeblieft snel.'

Jakob: Piet. Met je vader. Nog een keer. Ik weet eigenlijk niet meer waarom ik je op de hoogte hou maar goed. Het gaat niet goed met je moeder en we kunnen nu echt niet langer meer wachten. Als je haar nog wil spreken dan moet je bellen. Het is hier nu zes uur, om elf uur komt dokter de Gees en... Nuja. Etcetera. Ik heb het nu al zo vaak in dat rot ding ingesproken.

Het zou je moeder veel plezier doen.

Goed. Verder. Ik zal zorgen dat je je erfdeel krijgt. Dus mocht je je daar zorgen over maken: je krijgt je geld. Je moet er maar mee doen wat je verstandig lijkt. En als ik dood ben krijg je wat er dan over is.

En dat is misschien ook sneller dan je denkt.

Nouja. Ik geloof niet dat we dan verder nog veel te zeggen hebben. Dus. Dag Pieter.

Scène 2

Emma op.

Emma: Het was op vakantie. In de Franse Alpen. We waren aan het wandelen. Onze eerste echte vakantie. Ik had geen deadline. Jij had eindelijk je proefschrift af. Het was eind jaren zeventig. Pieter was toen acht geworden. En toen vonden jullie die schelp.

Jakob: Ja. We liepen door de bergen en Pieter stapte dapper mee. Halverwege rusten we uit bij een beekje. We kijken naar onze zoon die een beetje rondscharrelt. Dan doet hij een wereldschokkende ontdekking.

Emma: We zitten te rusten bij een beekje en hij roept opeens "Pappa, pappa. Er liggen hier schelpen." "Oja?" zeggen wij, 'Laat eens kijken'. En ja hoor: een stukje steen met versteende schelpen erop. Alsof ze zo uit de zee komen. En één hele mooie. Een soort slakkenhuis.

Jakob: Een ammoniet. Zo heette die.

Emma: Een ammoniet. Je staat te glunderen. Jouw zoon de ontdekker.

Jakob: Ja, hij had iets heel bijzonders gevonden.

Emma: Ik zie hem nog op zijn knieën zitten bij het water. Met zijn neus er bovenop. Het was jammer dat ik er geen foto van gemaakt heb.

Jakob: Ja, het zag er mooi uit.

Emma: En jij kijkt hem aan en je... gezicht is helemaal... Alsof je een kado krijgt en je denkt te weten dat het iets is wat je heel graag wou hebben.

Jakob: Een jongetje van acht, met iets raars in zijn handen. Op de randje van iets gewoon raar vinden, vóór hem de hele wereld van 'willen weten hoe het zit'. Het punt tussen iets onbegrijpelijk vinden, en iets alleen maar nog niet begrijpen. Precies het punt tussen onzin en een raadsel. Zo, met zijn tenen op de rand.

Emma: En je houdt je mond maar ik zie je denken.

Jakob: Vraag het dan. Vraag het dan! 'Hoe komen die schelpen op die berg?' Of: "Waarom zitten er hier schelpen" Of: "jamaar schelpen horen toch bij de zee, pappa?" Zo'n soort vraag. Daar zat ik op te wachten. Een vraag als een los eindje in de wollen trui van de wereld. 'Hoe komen die schelpen op die berg?' Je hoeft de vraag maar te stellen en je kunt het geheim van de hele planeet ontrafelen.

Emma: Piet begint de steen los te peuteren. Het zand zit hard vastgekoekt. Je vouwt de priem uit je zakmes en geeft die aan hem. Doe je voorzichtig? Ja, mama.

Jakob: Vraag dan: 'Pappa, waarom liggen er hier schelpen?' Schelpen horen bij de zee. Was hier dan een zee? Maar we zijn op een berg. Stond het water dan helemaal tot hier? Waar is al dat water nu dan? Kan het zijn dat deze berg vroeger zeebodem was? Maar hoe komt zo'n berg dan omhoog? Kan een berg groeien?

Emma: Aan het werk. We moedigen hem aan. En ik blijf roepen dat hij voorzichtig moet doen. Ik kan het ook niet helpen.

Jakob: Hoe lang duurt het voor je een berg hebt? Lang, heel lang. Miljarden jaren. Dus toen waren er al schelpen? Ja, er waren al schelpen. Maar andere schelpen dan die je nu hebt. Andere schelpen? Hoe kan dat? Waar komen de onze dan vandaan?

Emma: Er komt beweging in.

Jakob: En zebra's? Waar komen die vandaan? En beren? En wij? Hoe zit dat eigenlijk?

Emma: Gelukt! Onze zoon heeft het fossiel nu in zijn handen. Hij kijkt ernaar en je ziet hem nadenken.

Jakob: De wereld rafelt verder uit en we komen bij cellen en chromosomen, en genen en de vier letters: ACTG, Adenine, Cytosine, Thyminen en Guanine en de taal die ermee geschreven staat en...

Emma : En onze zoon neemt zijn besluit. Met enorme zwaai smijt hij het fossiel de berg af. Een paar miljard jaar geschiedenis rolt naar beneden, harder en harder, stuitert op een boomwortel omhoog en slaat na een sierlijke parabool 'pats' kapot tegen de rotsen.

Jakob : Ik vind het hier stom. Zegt hij. Mogen we naar huis?

Emma : Ja. Laten we maar naar huis gaan.

Scène 3

Emma : Heb jij mijn schriftje gezien?

4

Jakob : Nee.

Emma : Mijn schriftje van deze week.

Jakob : Ja, dat begrijp ik. Heb je op tafel gekeken?

Emma : Ja natuurlijk heb ik op tafel gekeken.

Jakob : En naast je stoel?

Emma : Ja, ik heb ook naast mijn stoel gekeken.

Jakob : Heb je het nu nodig?

Emma : Ik wil even wat opzoeken.

Jakob : Wat wil je dan opzoeken?

Emma : Ik wil gewoon even iets nakijken.

Jakob : Wat dan?

Emma : Gewoon. Iets.

Jakob : Vraag het anders gewoon aan mij.

Emma : Ik wil het niet aan je ... ik wil gewoon zelf...

Jakob : Okee. Okee.

Heb je daar al tussen gekeken? *Doelend op een verzameling kaartjes, kado's etcetera.*

Emma :

Daar ligt hij niet

Jakob : Kijk toch maar even.

Emma : *begint, al protesterend, in de kaartjes te kijken.*

Dat heeft toch helemaal geen zin, Jakob. Als ik nu toch al weet dat hij er niet tussen ligt... *raakt afgeleid door de kaartjes.*

Jakob : Wat is er?

Emma: Ik herinner me niet dat er zoveel langs zijn geweest. Sas en Lodewijk. Zijn die geweest? Is Harald geweest? Herinner ik me niets van. Dat is toch erg? Vonden ze het gezellig? Nee zeker. Natuurlijk niet. Het is ook niet gezellig.

Dat Hein geweest is... geen flauw benul. En die man heeft me alles geleerd. Ik heb hem verafgoed. Met z'n stinksigaren en z'n fles cognac per dag. En goede stukken schrijven. Nog steeds.

En Melissa. Is ook geweest. Dit is haar boek. Heeft ze het eindelijk af gekregen. Goed hoor. Mooi uitgegeven, wel. Jammer dat ik het niet meer kan lezen. Die deadline heeft ze gemist.

Jakob: Heb je de opdracht gezien?

Emma: Voor mij. Dat is leuk. 'Voor alle Dode Beren.'

Jakob: Lief van haar.

Emma: Ik wist niet meer dat ze langs was geweest.

Jakob: Geeft niet.

Emma: Wanneer was dat?

Jakob: Maak je er nou niet druk om.

Emma: Wanneer was het?

Jakob: Vanmiddag.

Emma: Ik wil mijn schrift.

Jakob: Okee. Okee.
Zoekt verder.

Wat betekent het eigenlijk? 'Voor de dode beren.'?

Emma: Wat zeg je?

Jakob: In het boek van Melissa. 'Voor Emma, voor alle Dode Beren.'

Emma: Beren. Mannelijke varkens. Dat komt van toen ze begon op de redactie. Ze was toen nog heel bescheten en ze liet zich veel te makkelijk door al die kerels in de hoek zetten. En toen heb ik tegen d'r gezegd: 'als je een beer op de weg ziet moet je juist niet stil gaan staan. Nee, juist flink gas geven.' Vandaar dode beren. Langs de weg. Snap je?

Jakob: Ja, ik snap 'm. Grappig.

Emma: Je geeft er geen Oscar voor maar het helpt je de dag door.

Na even.

Ik ben bang.

Jakob: Ja. Dat weet ik.

Emma: Stom hè? Ik ben gewoon bang.

Jakob: Ik weet het.

Emma : Ik denk de hele tijd: kunnen we het niet morgen doen? Of volgende week? Dan voelt het vast veel beter. Heb ik er misschien zelfs zin in!

Jakob : We kunnen nog best wat uitstellen.

Emma : Nee. Dat gaat niet. Dat gaat echt niet meer. Dat weet ik best.

Jakob : Een paar dagen maakt toch niet ...

Emma : Ja, en straks is het te laat, en wat dan? Dan kan het niet meer. En voor je het weet ga ik de hele dag zo slaafs achter je aan lopen, en als je een keer de kamer uit gaat ga ik om je roepen, en ik ga in het openbaar zitten masturberen en mijn poepluiers boven mijn hoofd rondslingeren, en je elke minuut vragen: *Papagaaiërig* Is het al theetijd? Is het al theetijd? Is het al theetijd? Is het al....

Jakob : *vindt het genoeg*
Ja, dank je wel.

Emma : Eerst was het als ik geen boeken meer kon lezen. Geen dag langer. Weet je nog? Dat hadden we gezegd. En wanneer heb ik voor het laatst een boek gelezen? Een écht boek? Zoals deze van Melissa?

Maar ik durfde niet. En toen heb jij wat detectives gekocht en dat lukte nog net. En toen deden we net alsof dat óók telde. Alsof we van begin af aan gezegd hadden dat dát de grens was. Maar dat was niet zo. Ik durfde gewoon niet.

En toen ik die detectives niet meer kon volgen, verschoven we de grens nóg een stukje. En nóg een. Als ik geen verhaal meer kon lezen. Als ik films niet meer kan volgen. Als ik de krant niet meer kan lezen. Als ik strips niet meer kan lezen. En straks kan ik Nijntje niet meer volgen. En je kunt iemand die Nijntje niet meer kan volgen niet een spuitje geven. Dus we moeten Nijntje vóór zijn.

Maar ik wilde gewoon niet. Ik was gewoon nog lang niet klaar. Ik moest nog van alles doen. Ik zou nog van alles doen. Ik moest mijn boek nog afmaken. Mijn boek over Breshnev. Dat moest ik nog dóen. Dat zou ik nog schrijven. Na mijn pensioen zou ik dat schrijven. Ik was nog lang niet klaar!

En waar is Pieter, verdomme? Waarom is hij niet hier? Waar heb je verdorie anders kinderen voor?

Scène 4

Emma : Ik wil mijn schrift.

Jakob : Ja.

Emma : Help dan zoeken.

Jakob : Ja. Ik kijk al.

Emma : Straks weet ik niet meer wat ik wilde opzoeken.

Jakob : Dan schrijf je dat even op.

Emma : Dat kan niet, want ik heb mijn schriftje niet.

Jakob : Dan schrijf je het ergens anders op.

Emma : Waarop? Moet ik het in de tafel krassen? Met lippenstift op de muren? Ik wil mijn schrift! Ik wil gewoon ...

Jakob : Heb je hier al tussen gekeken?

Emma: Waarom... Hoe zou het daar moeten komen?

Jakob: Ik ben gewoon systematisch.

Emma: Maar je systeem deugt niet.

Jakob: Ik heb je hier met je schrift gezien. Heb je naast je stoel gekeken?

Emma: Ligt hij niet.

Jakob: Heb je het nu nodig?

Emma: Ik wil het graag hebben.

Jakob: Goed. Tuurlijk. Maar... Je kunt het ook gewoon aan mij vragen.

Emma: Ik wil het niet aan je ... ik wil gewoon zelf...

Jakob: Emma, hij heeft niet gebeld. Je bent het niet vergeten. Hij heeft gewoon niet gebeld.

Emma: O. Okee. Als hij belt, hè...

Jakob: Probeer er nou maar niet op te hopen.

Emma: Maar als hij belt....

Jakob: Als hij belt.

Emma: Als hij belt, wil je dan... je moet hem niet meteen een snauw geven, als hij belt. Ik weet dat je daar zin in hebt, maar je kunt dat beter niet doen. Hij vindt het al moeilijk genoeg om ons te spreken, dan moet jij hem niet ook nog eens de huid vol gaan schelden.

Jakob: Ik wil hem helemaal niet... nouja, vooruit, ... maar ik wil hem net zo graag zien en net zo graag spreken als jij. Ik geloof alleen niet meer dat het gaat gebeuren.

Emma: Hij weet toch dat het vandaag is?

Jakob: Ja, als hij zijn email leest. En zijn post. We hebben aangetekende brieven gestuurd. We zijn er naar toe gegaan en hij heeft zich niet laten zien.

Emma: Hij belt vanavond. Ik weet het zeker.

Jakob: Zeg dat nou niet....

Emma: Ja, verdorie! Dat kan ik toch niet helpen? Ik ben zijn moeder. Moeders willen gebeld worden. Dat zit er nu eenmaal in en dat kan ik niet op commando aan of uit zetten.

Jakob: Nee, natuurlijk niet.

Emma: Het is een goeie jongen. Ik weet dat jij dat niet altijd zo ziet, maar... Het is een goeie jongen.

Jakob: Hij is geen jongen meer. Hij is veertig. Maar ... maar goed.

Emma: Er zit geen kwaad in.

Jakob: Misschien niet. Misschien wel. Weten wij veel.

Emma: Hoe kun je dat nou zeggen?

Jakob: Hoe kun jij nou zeggen dat er geen kwaad bij hem in zit. Hij zit aan de andere kant van de wereld. Weet jij wat hij uitspookt? Weet jij dat?

Emma: Nee.

Jakob: Nee. Niet zoveel vermoedelijk. Waarschijnlijk doet hij helemaal niks, maar het kan ook iets heel slechts zijn. Weten wij veel!

Emma: Doe niet zo raar.

8

Jakob: Waarschijnlijk zit hij alleen maar op zijn krent pils te drinken. Maar je weet het niet.

Emma: Nou ik wel. En hou er nou over op. Ik vind het niet leuk.

Jakob: Ik ook niet. Ik vind het ook niet leuk! We hebben toch alles goed gedaan? We hebben toch alles... We hebben toch van hem gehouden? We hebben hem toch gestimuleerd, en aangemoedigd? We hebben hem toch altijd geholpen? Als het niet goed ging op school hebben we hem gewoon naar bijles gestuurd. Maar we hebben hem er niet op aangekeken. Hij mocht alles worden wat hij wilde.

En zelfs toen dat onroerend goed bleek te zijn, hebben we hem gewoon gezegd: goed jongen. Als jij dat wil, moet je dat doen.

Emma: Nou, dat ging niet van harte. Je vond het verschrikkelijk.

Jakob: Ja, natuurlijk? Vastgoed! En niet eens om daadwerkelijk iets te bouwen. Nee, dat zouden mensen er nog wat aan hebben. Maar als speculant. Alleen maar omdat het toevallig de snelste manier was om geld te verdienen. En ja, ik werd daar onpasselijk van. Gewoon gokken. Er op gokken dat prijzen omhoog of omlaag gaan. En vooral omlaag. Wie doet dat nou? Dat is toch geen beroep?

Emma: Hij voelde zich gewoon aangetrokken tot die wereld. Dat kan ook.

Jakob: Precies. Precies! Hij wilde erbij horen! Hij wilde succes maar niet ergens goed in worden. Hij is ambitieus maar hij heeft geen ambitie. Dat was het probleem.

Emma: Nee, het probleem is dat jij neerkijkt op iedereen die geld wil verdienen. Jij vindt dat iets voor domme mensen.

Jakob: Nee, ik vind het een dom doel, dat is wat anders.

Emma: *sarcastisch*

Oja, nee inderdaad. Een wereld van verschil.

Jakob: We hebben hem toch geld gegeven? We hebben toch geïnvesteerd in die onderneming van hem? Met z'n prospectussen?! 'Betoverende toekomst in Thailand', 'Het hart van de Tijger-economie'. Ammehoela. Maar we waren solidair. We hebben hem het geld gegeven. En hij stuurt het naar de Tijgers en vliegt er dan zelf achterna. Maar de wielen waren nog niet ingetrokken of de Thaise munt viel als een baksteen uit de lucht. Die munt knetterde de diepte in. Zo hard viel die munt dat hij rood gloeide van de luchtweerstand. Een vallende ster met een staart van brandende bankbiljetten. En toen die munt de grond raakte, maakte het zo'n knal, dat heel Azië ervan omwaaide.

En onze zoon, het financieel genie, zit hoog in de lucht in een aluminium buis, 11 uur lang Disney films te kijken, en weet van niets.

Emma: Ja. Die dingen gebeuren. Hadden we ons maar beter in moeten lezen.

Jakob: En nu zit hij daar en hij doet niks, presteert helemaal niks, en hij is nog te belazerd om ook maar een kaartje te sturen als zijn moeder ...

Emma: Ik wil dit gesprek niet nóg een keer voeren. Als je hem maar niet... het zou me verdriet doen als je...

Jakob: De deur is open. De bel doet het. De telefoon is opgeladen. Als hij nu een teken van leven geeft huil ik tranen van geluk en sluit ik hem in mijn armen.

Emma: Mooi. Mooi.

Scène 5

Jakob: Goed...

Emma: Ja.

Jakob: Heb je zin om iets te eten?

Emma: M'n galgenmaal.

Jakob: Hè gezellig.

Emma: Het is gewoon raar. Dit. De laatste... avond. De laatste maaltijd. Ons laatste gesprek. De laatste ... alles.

Jakob: Ja.

Emma: Hoe moeten we dat nou doen? Hoe moet je die dingen doen. Je tanden poetsen voor het laatst. Hoe doe je dat?

Jakob: Je doet het denk ik maar gewoon.

Emma: En waar moeten we het over hebben? Emma, wat heb jij vandaag meegemaakt? Geen idee, wat heb ik vandaag meegemaakt? Ik weet precies wat er tien jaar geleden is gebeurd, maar vandaag...

Jakob: Dan hebben we het toch gewoon over tien jaar geleden. Toen gebeurde er trouwens ook veel meer.

Emma: Maar moet dat nou echt? Ik hou toch gewoon niet van, dat weet je toch? Ik hou niet van terugkijken. Ik denk liever aan morgen. Alleen... ja.

Jakob:
Morgen is er niet.

Emma:
Nee.

Emma: Ja.

Jakob: En vandaag is...

Emma: Wazig.

Jakob: Tsja.

Emma: En vroeger was trouwens ook niet alles.

Jakob: Nee.

Emma: Trááág. Alles ging zo lánzaam.

Jakob: Verschrikkelijk. Je moest overal fysiek naar toe. Als je even iemand zijn data wilde bekijken moest je in de trein stappen. Weer een hele dag naar de maan.

Emma: Door de telefoon je artikel moeten dicteren aan de redactie. En dan Russische namen moet spellen aan de tiepmiep van dinsdagochtend.

Jakob: Maanden moeten wachten om een paar dagen 'de' computer te mogen gebruiken. En dan een dag moeten wachten tot hij uitgerekend was.¹⁰

Emma: Er gebeurde zo afschuwelijk weinig in een dag. Het was zó saai.

Jakob: Gelukkig losten jullie dat vaak op met alcohol.

Emma: Ja, maar dat werd ook saai. Alles was saai. Jij was ook heel saai.

Jakob: Ik was verschrikkelijk saai.

Emma: Jij wou alleen maar in je laboratoriumpje zitten.

Jakob: En jij wilde alleen maar thuis naar het nieuws luisteren.

Emma: Luisterde jij maar eens een keer mee. Jij wist niets van de wereld. Je las in de krant alleen de wetenschapsbijlage.

Jakob: En Ollie B. Bommel.

Emma: Je begreep zeker de helft van mijn grapjes niet. Je was alleen maar bezig met die kleine wriemelingetjes onder je microscoop. En je was braaf. Zó braaf. Zeker toen ik je net leerde kennen. Man. Hoe jij mij probeerde te versieren... 'heb je misschien zin om een glaasje ranja te gaan drinken?'

Jakob: Ik heb het nooit over ranja gehad.

Emma: Lood om oud ijzer, want ik ging niet mee. Ik ging naar feesten met boomlange roeiers met schatrijke vaders en armen zo dik als jouw hele ribbenkast. Je was kansloos.

Jakob: Ik probeerde van alles. Ik kwam met het ene plan na het andere. Mooie, romantische uitjes geregeld. Varen op de Amstel. Verantwoorde franse films in de Bioscoop. Nee, hoor. Mevrouw hing liever aan de harige armen van haar watergorilla's.

Emma: Ik vond ze gewoon lekker. En zij vonden mij lekker. Heerlijk.

Jakob: Precies! Ze vonden je lekker. Een lekker kittig ding, vonden ze je. Voor éven. Een maand of wat en dan belden ze plotseling niet meer op, nietwaar? Dan zag je ze opeens met een heel ander soort meisjes in de weer. Meisjes die goed konden koken, en naaien en die nooit grappen maakten die hun mannen niet begrepen. Die geen zwarte vingers hadden van het krantenlezen. Die nylons kochten in plaats van typemachinelint. En die droomden van kirrende baby's, en niet van tierende hoofdredacteurs. En met díe meisjes in hun bootje, verdwenen je stoere roeiers over de horizon. En jij keek ze na op de kade. En toen keek je naar beneden, want je hoorde wat klotsen. En wie dobberde daar?

Emma: Was het echt zó hopeloos? Zat er dan echt niets anders op?

Jakob: Je was nog niet overtuigd. De situatie vroeg om een meesterzet.

Gelukkig zit ik daar vol mee.

De Amerikaanse president kwam naar Europa, en je was vast van plan om je die dagen op te sluiten op je studentenkamer met de radio van je hospita. Dat was natuurlijk niks.

Dus ik schraap al mijn spaargeld bij elkaar, ritsel een auto, ik bel bij je aan en ga zo nonchalant tegen die auto aan leunen. Met mijn hoed zo schuin op mijn hoofd. Jij doet open, ziet me staan en ik zeg: Emma, pak je paspoort. We gaan naar Berlijn.

Emma: En het zelfvoldane gezicht dat je erbij trekt...

Jakob: We overnachten in een schmutzig hotel in Keulen, wel keurig twee kamers. En de volgende dag rijden we door naar Helmstädt. En daar worden van voor naar achter, van onder tot boven gecontroleerd door chagrijnige Volkspolizei, en rijden we door de corridor naar Berlijn, keurig binnen de tijd die ons door die zelfde chagrijnige Vopo's gegeven was.

En dan staan we daar. Op het Rudolph-Wilde-Platz voor het gemeentehuis van Berlijn. Met 450.000 anderen te wachten op de president. En daar is hij:

Emma: John Fitzgerald Kennedy.

Jakob: En bij "Ich bin ein Berliner" geef je me onze eerste zoen. Want voor dat soort teksten ben je gekomen. En bij 'Let them come to Berlin' kus je me nog eens, want die eerste smaakt naar meer. En dan wil ik jou eens kussen, maar dat mag niet want je wil eerst de rest van de toespraak horen. Maar daarna blijven we staan zoenen en praten en zoenen tot alle 450.000 toehoorders het plein verlaten hebben, en het middelpunt van de planeet zich weer naar een andere plek heeft verplaatst. We gingen terug naar het hotel en toen zei je:

Emma: *zwoel*

Zeg die tweede kamer maar op.

Scène 6

Emma: Ik heb zin in een sigaret.

Jakob: O. Die heb ik niet in huis gehaald.

Emma: O. Geeft niet.

Jakob: Zal ik een pakje voor je gaan halen?

Emma: Nee. Laat maar.

Jakob: Ik doe het zo, hoor.

Emma: Nee. Laat maar. Ik ben tenslotte gestopt. Oudjaar 1999 mijn allerlaatste gerookt. Mocht niet meer van jou, immers.

Jakob: Ja. Dat is waar.

Emma: Was slecht voor mijn gezondheid, immers.

Jakob: Ja. Dat is gezegd.

Emma: Máár ik heb wel véúl meer energie.

Jakob: Weet je wat het was? Het was gewoon zo ordinair.

Emma: Er was niets ordinairs aan mijn sigaretten.

Jakob: Dan was het de manier waarop jij ze rookte. Had iets heel vulgairs.

Emma: Dat was niet ordinair. Dat was zelfbewust met een vleugje erotiek.

Jakob: Ja. Ik denk dat het de erotiek was die het zo plat maakte. Jij kon er echt op een ronduit onbehoorlijke manier aan zitten lurken.

Emma: Ach doe niet zo raar, dat was gewoon sexy. Ik was gewoon een stoere diva met zo'n peuk en jij kon dat niet aan.

12

Jakob: Je hing er ook op een puberale manier je identiteit aan op. Jij was *met nadruk* 'Journalist'. Dan ging je er zo mee zitten achter je typemachine, met die peuk zo bij je slaap, dat je bijna je haar ermee in de fik stak, en dan ging je zitten nadenken.

Emma: Ja.

Jakob: En ik kon aan je zien dat je dat allemaal van iemand had afgekeken.

Emma: Ach, flauwekul.

Jakob: Van een kaalkop, waarschijnlijk. Onuitstaanbaar was je dan. "Niet tegen me praten! Ik moet nadenken!"

Emma: Nee, jij was een feest als je aan het werk was. Met je verstrooide-professor-act. 'O, kwamen de schilders vandaag? O, ben ik mijn sleutels weer vergeten? O, moest ik mijn zoon niet een uur geleden van school halen?'

Jakob: Och, kom nou toch, dat is maar één keer gebeurd.

Emma: Minstens drie keer.

Jakob: Ja, maar die andere twee was hij oud genoeg om zelf thuis te komen.

Emma: Zie je!

Jakob: Het was belangrijk werk!

Emma: Het mijne dan?

Jakob: Ja, maar het mijne was interessant. Jij was de hele tijd met die soviets bezig, en dat was wel spannend, begrijp me niet verkeerd. Maar eigenlijk moest je gewoon bijhouden welke psychopaat er nu weer aan de macht was gekomen. En dat wisselde zich zo periodiek af en er veranderde per saldo heel weinig.

Emma: Nee, jij was lekker bezig met je kikkervissen. Had je heel misschien wel het gen gevonden dat eventueel misschien iets, je wist niet wat, te maken kon hebben met geknakte kikkervissenstaarten, jaren mee bezig. Bakken met geld gekost. Bleek niet het goeie gen te zijn.

Jakob: Wel mee in 'Nature' gekomen.

Emma: O, meneer is met een stukje in een blaadje gekomen. Knap hoor! Goh, dat is mij nou nog nooit gelukt. Of wacht. Ik lieg. Toch wel. Dertig jaar lang elke week. Dat was het.

Jakob: Kwantiteit en kwaliteit, lieve schat.

Emma : *verlangend*

O, ik heb zo'n zin om er weer op uit te gaan.

Jakob : Wat bedoel je?

Emma : Nog een keer een stuk schrijven. Nog een keer de straat op, mijn weg vinden, zoeken naar een verhaal, kijken wie er praten wil, wie heeft er wat gezien, wie heeft er wat gehoord...

Jakob : Vind je het niet genoeg, zo?

Emma : Nee, natuurlijk niet.

Jakob : Echt niet?

Emma : Ik had zo graag nog één goeie... nog ééntje om het af te maken. Iets over Roemenië. Daar ben ik eigenlijk nooit aan toe gekomen. Of Oekraïne, daar liggen de verhalen voor het oprapen. Corruptie, onderdrukking. Daar wilde ik zo graag nog iets over doen. En mijn Breshnev-boek. Komt er ook niet meer.

Jakob : Dus je wil het liefst weer in je autootje stappen. En naar het oosten rijden.

Emma : O, ja, zo graag.

Jakob : Geheime diensten van je af schudden.

Emma : Ja!

Jakob : Met wildvreemde kerels afspreken in parken en parkeergarages en verkrotte gebouwen.

Emma : O, ja, mag ik?

Jakob : Hoe vaak ben je niet door corrupte agenten aangehouden en opgesloten? En wij moesten thuis maar hopen dat je weer heel thuis kwam.

Emma : Ach, dat hoorde erbij. En ik had mijn perskaart en mijn paspoort. Ze konden me niks maken.

Jakob : Ja, dat heb jij nooit geloofd en ik ook niet.

Emma : Ik kon toch niet thuis blijven zitten... Ik verdraag dat nu ook maar nauwelijks. Verschrikkelijk. Niks ten nadel van jou hoor...

Jakob : Nee, was niet bij me opgekomen.

Emma : Ik ben zo totaal ... zo- . Zo totaal... zonder ... invloed. Zonder ... hoe zeg je dat. Als ik vroeger op Buitenlandse Zaken kwam deden ze het voor me in hun broek. Nu krijg ik een glaasje water en vragen ze of ze iemand voor me kunnen bellen.

Toen ik net begon waren ze zo - ... zo - ... kinderachtig, daar. Zaten ze met hun broodjes kaas over Russen te praten alsof ze in een James Bond-film speelden.

En aan de andere kant de hippies. De Ché Guavara-fans. Die alle sovjet propaganda voor zoete koek slikten. Communisten die wapens begroeven in de achtertuin voor als de revolutie kwam. Er waren zoveel idioten zoveel onzin aan het uitkramen.

Maar ik ging ernaartoe. Ik ging het ijzeren gordijn door. Ik ging met de kolonels praten én met de dissidenten. En voor de kolonel nam ik Marlboroughs mee om de tong los te maken, en voor de dissidenten verboden boeken.

En ik nam boeken mee terug. Met mijn hart kloppend in mijn keel door de grensposten rijden met de losse pagina's in mijn onderbroek, plakkend tegen mijn billen. Zodat ze hier konden lezen wat er daar geschreven werd. En ja, dat maakte verschil. Dat veranderde iets.

En ook wat ik zelf schreef veranderde wat. Want ik kon aan ze zien dat ze het gelezen hadden, bij BuZa. Stoven uit elkaar als muizen in de voorraadkast als ik het gebouw binnenkwam.

Jakob: De kat was terug van weggeweest en ze stond op de voorpagina.

Emma: Ja. O, dat is zo lekker. Je stuk voorop de krant zien en weten dat je de wereld veranderd hebt. Je hebt in je eentje het hele zaakje een flinke lef gegeven en nu ziet die planeet er anders uit dan daarvoor. Dat is...

14

Jakob: Dat is sexy.

Emma: Ja. Dat is nou echt sexy. Je zit de hele dag te tikken. Tik tik tik te hameren op je schrijfmachientje. En je duwt met elke aanslag van je vingertoppen de wereld een heel klein beetje voor je uit, in de richting waar je naar toe wilt. En soms schiet 'ie ineens vooruit. Soms geeft die planeet ineens mee. Schiet hij zo hard vooruit dat je bijna van je stoel lazert.

Jakob: En dan kunnen zeggen dat jij méé hebt geduwd.

Emma: Ja. Dat is het mooiste.

Jakob: En dat is niet genoeg?

Stilte.

Is dat niet genoeg, Emma?

Emma: Misschien. Ik weet het niet. Misschien wel.

Scène 7

Emma: Weet jij waar mijn schriftje is?

Jakob: Ja, naast je.

Emma: O. Dank je.

Jakob: Niets te danken.

Emma: Ik moet nog een bedankkaartje schrijven voor dokter de Gees.

Jakob: Ja, dat is aardig om te doen.

Emma: Voor zo'n jongen is het ook niet makkelijk.

Jakob: Nee.

Emma: Het is tenslotte niet alsof je een kat afmaakt. Tenminste, dat mag ik hopen.

Jakob: Katten schrijven geen bedankbriefjes.

Emma: Bij een vuurpeleton geven ze er altijd één een losse flodder. Zodat je altijd kan denken dat het niet jouw schot was. Die luxe heeft hij niet. We kunnen niet vijf dokters vragen om een spuit te komen zetten. Of kan wel... maar... dat dekt de verzekering vast niet.

Emma : *zet zich aan het werk. Maar...*
Ik weet niet wat ik schrijven moet.

Jakob : Wat is er mis met gewoon 'dankjewel.'

Emma :
Maar dan is het net alsof hij me iets geeft waar ik heel blij mee ben. En dat is helemaal niet zo.

Jakob : Nee.

Emma : Ik ben er helemaal niet blij mee. Ik ben helemaal niet... Ik wil helemaal niet.. Ik ben helemaal niet dankbaar! Waarom moet ik godverdomme ook nog dankbaar zijn?!

Jakob : Ik weet het.

Emma : Weet je dat? Hoe weet je dat? Hoe weet je hoe het is? Ik weet niet hoe het is. Ik weet alleen maar dat ik het godvergeten oneerlijk vind!

Jakob : Emma...

Emma : Ja, ik weet heus wel dat die arme de Gees er ook niks aan kan doen. Laten we vooral redelijk blijven.

Jakob : Emma...

Emma : Ik wil niet. Ik wil gewoon niet.

Jakob : Dan doen we het niet. Dan drinken we een glas wijn met hem en dan gaat hij naar huis. Dit is niet iets waar we beleefd over hoeven zijn.

Emma : Nee. Nee. Ik ben gewoon bang.

Jakob : Als je het liever morgen wil doen, dan kan dat. Of overmorgen. Of volgende week. En als je het helemaal niet meer wil doen, dan kan dat ook. Dan help ik je. Dan help ik je de rest van je leven. Dan verzorg ik je en dan pas ik op je, en dan sleep ik je overal mee naar toe en ik vermaak je. En niet omdat het moet, maar omdat ik het wil. Omdat jij mijn vrouw bent. Omdat je bij mij hoort. En ik bij jou - ...

Emma : *onderbreekt*
Maar dat wil ik niet!

Jakob : *gaat door*
... - en als je vanavond weggaat, dan help ik je ook. Dan hou ik je hand vast. Dan wens ik je welterusten en geef ik je een zoen en dan blijf ik bij je tot het laatst. En misschien... misschien ga ik wel met je mee.

Korte stilte.

Emma : Wat zeg je?

Jakob : Dat ik misschien wel met je mee ging.

Emma : Wat bedoel je daar precies mee?

Jakob : Wat denk je dat ik daarmee bedoel...

Emma : Ben jij nou helemaal belazerd?

Jakob : Ik denk er alleen over. Ik weet het nog niet zeker.

Emma : Hoe haal je het in je hoofd?!

Jakob : Ik ... het leek me...

Emma : We gaan hier niet een beetje met z'n tweeën liggen versterven.

Jakob : Nou, zo had ik me dat ook niet...

Emma : Nee! Helemaal niets daarvan! Ik vind dat zo kitsch.

Jakob : Wat heeft dat er nou weer mee te maken?
16

Emma : En dan met kaarsen en rozenblaadjes eromheen, zeker! Gadver! Je bent toch geen puber meer. Hoe oud ben je nu? Tweeënzeventig? Ga je schamen.

Jakob : Ik heb nog geen beslissing genomen.

Emma : En wanneer wou je dat doen? Tegelijk met mij? Wacht je tot ik al de pijp uit ben?

Jakob : Het laatste dacht ik.

Emma : Nee!

Jakob : Zeker weten dat het met jou goed gaat.

Emma : Ik wil het niet hebben. Jij moet door.

Jakob : Ik wil helemaal niet door!

Emma : Wat heeft dat er nou mee te maken?

Jakob : Wat kan ik nu nog beginnen? Ik heb in geen jaren meer een lab van binnen gezien. Ik ken niemand meer. Ik loop hopeloos achter met de literatuur.

Emma : Nou, dan ga je maar colleges volgen. Ben je een jaar mee zoet. Tegen de tijd dat je klaar bent ben je eroverheen.

Jakob : Denk je dat? Denk je dat echt?!

Emma : Nee, natuurlijk niet!

Jakob : Nou, zeg dan ook niet zoiets achterlijks!

Ik kan toch godverdomme ... wat moet ik nou?! Wat moet ik?! Er is toch niks? Er is helemaal niks meer voor mij.

Emma : Ach doe niet zo melodramatisch. Er is zat. Er is wetenschap, er is literatuur, er is muziek, er is toneel, ga je daar ook weer eens naartoe, er zijn vrouwen. Vrouwen in overvloed. Een lekkere jonge weduwnaar zoals jij, ze zullen in de rij staan.

Jakob : Emma, alsjeblieft...

Emma : Ik hóór ze al rond het huis sluipen, de hyena's. Met hun dunne lippen geveerd en hun gerimpelde borsten omhooggesjord en grote bakken troostvoer in de aanslag. Tonijnsalade en bitterkoekjespudding. En dan duwt er één d'r slipje door de bus.

Jakob: Emma, ik weet het gewoon niet. Ik weet niet wat ik ga doen. Ik weet alleen dat het leven zonder jou me een vreugdeloze en nodeloos gerekte bedoening lijkt. Er lijkt me helemaal niks aan. Ik ben ergens bereid om het te proberen, zoals ik nog steeds elk jaar blauwe kaas probeer, maar ik weet wel al vrij zeker dat ik het toch niet te vreten vind. Dus waarom zou ik mezelf er doorheen slepen?

Emma: Omdat dat moet!

Jakob: Dat is geen reden.

Emma: Jawel, dat is het wel. Je moet nog van alles. Je moet nog genen vinden. Je moet nog een boek schrijven. Je hebt nog een zóón.

Jakob: Welke zoon. Zie jij een zoon? Ik zie hier geen zoon.

Emma: Die heb je wel! En je moet er voor hem - ...

Jakob: *onderbreekt*

Het spijt me. Maar straks ben je er niet meer. En als je er niet bent heb je ook niks te vertellen.

Even stil.

Emma: Is dat zo?

Jakob: Dat is zo.

Emma: Jaja. En dan sterf ik dus ongelukkig. Door jou.

Jakob: Och kom op.

Emma: Nee, jij negeert bewust mijn laatste wensen. Uitingen van diepe verlangens. En daardoor zal ik helaas verteerd door verdriet sterven. Op het allerlaatst verlaten door mijn man.

Jakob: Doe niet zo idioot.

Emma: Ik meen het.

Jakob: Ben je nou...

Emma: Ja. Denk je dat je je daar niet schuldig over gaat voelen, of zo? We zijn krap aan vijftig jaar getrouwd. En dan doe je me zoiets aan.

Jakob: Emma...

Emma: Nee, niks 'Emma'. Dit is mijn laatste avond. Straks ben ik dood. En je kan me heel gemakkelijk gelukkig maken. Een paar beloftes. Dat is alles.

Jakob: Beloftes kun je breken.

Emma: Jij niet. Deze niet.

Ze kijken elkaar even aan.

Jakob: Dit is gemeen.

Emma: Beloof me dat je op Piet blijft wachten.

Jakob: Goed.

Emma: Je moet het elke maand proberen. Je moet hem elke maand bellen. En aardig blijven. En als hij komt moet je hem omhelzen. Beloof het.

Jakob: Okee.

Emma: Okee, wat?

Jakob: Dat beloof ik.

Emma: Mooi.

Emma: En je moet wat nuttigs gaan doen.

18

Jakob: Ik beloof het.

Emma: En niet zielig gaan zitten zijn.

Jakob: Ja.

Emma: Ja, wat?

Jakob: Dat beloof ik.

Emma: En dat je een belachelijk groot onderzoek gaat beginnen dat je nooit van je leven afkrijgt.

Jakob: Dat is goed.

Emma: En dat je eindelijk eens een nieuw jasje gaat kopen en dit ding weggooit. En je moet je oorharen knippen.

Jakob: Ja.

Emma: En het licht op de gang uitdoen als je naar de WC bent geweest. En je moet gaan zitten tikken. En de wereld vooruit duwen. Want anders draait hij op een dag de verkeerde kant op en dan loopt alles in de soep. Beloof het.

Jakob: Ik beloof het.

Scène 9

Emma: We waren vijftientig jaar getrouwd. We stonden hier. Met zijn drieën. Jij, Piet en ik. Voor de televisie. We hadden onze jassen nog aan.

Jakob:

We waren uit eten geweest. We hoorden buiten de telefoon al gaan. De redactie had je de hele avond non-stop proberen te bellen.

Emma: Het is Hein. Hij is nuchter dus het is belangrijk. "Emma, waar ben je! Zet een TV aan." Doen we. Ik sta met de telefoon tegen mijn oor te kijken. Hein tettert er op los. We kunnen eerst niet goed zien wat er aan de hand is. Juichende mensen. Witte vlekken en regenbogen in beeld. Cameramannen die elkaar met hun spots in de lens schijnen. Wat is dit? Een krakersrel? Een voetbalwedstrijd?

Jakob: En dan iemand die op een muur zit en er met een hamer op aan het slaan is.

Emma: "Emma, waarom ben je niet in Berlijn?!" Hein schreeuwt in mijn oor. "De muur is gevallen!"

Jakob: De muur is gevallen. Jij sprint naar boven en haalt je koffertje. Ik ga achter je aan en roep tegen Piet dat hij een schone onderbroek en zijn tandenborstel moet pakken. Hij trekt een pubergezicht, maar hij doet wat ik zeg.

Emma: Gaan jullie mee?

Jakob: Natuurlijk gaan we mee.

Emma: In de auto. Ik rijd zo hard als ik durf.

Jakob: Het is zes uur 's ochtends als we aankomen. Berlijn staat vast. Het is één grote verkeersopstopping.

Emma: We laten onze auto achter en gaan te voet verder. Een paar uur later zijn we er. Weer voor een dag op het midden van de planeet.

Jakob: We doken de menigte in. We hielden elkaar goed vast om elkaar niet kwijt te raken. We komen over Unter den Linden dichterbij de Brandenburger Tor.

Emma: En het is waar. Er staan mensen op de muur. Ik wil ook!

Jakob: Je was door dolle. Je stond te huilen en te juichen tegelijk. Je moest er naar toe.

Emma: Onbegrijpelijk. Het bord 'Achtung! Sie verlassen jetzt West Berlin' beklad met graffiti. Mensen met overduidelijke Ossie-spijkerbroeken hier! Knallend dronken!

Jakob: Ze zijn met hamers en mokers en pikhouwelen en beitels bezig hun woede te koelen op het beton. De Muurspechten. Hakken en tikken om die rotmuur uit hun stad te krijgen. Of om souvenirs te jagen. Ik vraag aan een besnorde dikkerd in een leren jack of ik mee mag doen en ik krijg zijn moker in mijn handen gedrukt. Ik begin op het beton in te slaan. Het gaat lekker. Het is goedkoop beton. Slechte kwaliteit.

Emma: Als de dikke man met het jack zijn hamer terugwil kom je naar beneden, raapt een stuk beton op en geeft het aan Piet. 'Hier, zeg je. Dit moet je bewaren.'

Jakob: Pieter houdt het stuk steen in zijn hand en kijkt me dan vragend aan.

Emma: Wat moet ik hier nou mee?

Jakob: Dit moet je bewaren.

Emma: Moet ik die stomme steen de hele nacht rondslepen?

Jakob: Ja. Dat moet je. En waag het niet om hem weg te gooien.

Emma: Hij haalt zijn schouders op en steekt het in zijn zak.

Jakob: Wat jij wil. Zegt hij.

Emma: En toen zijn we de grens over gegaan.

Einde.